

Ku2017/01534/DISK
Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Kulturrådets yttrande över ”Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik” (SOU 2017:60)

Kulturrådet har getts tillfälle att yttra sig om delbetänkandet från Utredningen om en stärkt minoritetspolitik.

Kulturrådet redovisar nedan sina synpunkter. Myndigheten tar inte ställning till övriga bedömningar och förslag som läggs fram i betänkandet.

Kulturrådets utgångspunkter

Kulturrådet är en förvaltningsmyndighet under Kulturdepartementet och arbetar utifrån de nationella kulturpolitiska målen. Myndigheten verkar för kulturens utveckling och tillgänglighet genom att fördela och följa upp statliga bidrag och genom andra främjande åtgärder.

Kulturrådet har ett viktigt uppdrag –formulerat i myndighetens instruktion, bidragsförordningar och regleringsbrev – att främja de nationella minoriteternas och det samiska folkets kultur. Det handlar både om att stödja gruppernas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige, och att verka för att kulturinstitutioner och andra aktörer i samverkan med grupperna ska synliggöra och på annat sätt främja minoriteternas kultur och kulturarv.

Kulturrådets generella synpunkter på betänkandet

Kulturrådet delar utredningens bedömning att det grundläggande skyddet behöver stärkas och att kunskapen om minoritetspolitiken behöver förbättras. Kulturrådet ställer sig därför positivt till utredningens förslag om att ställa högre krav på det allmänna, att stärka minoritetsorganisationernas möjlighet till inflytande och att fler kulturinstitutioner i ett kunskapshöjande syfte bör ges i uppdrag att lyfta fram de nationella minoriteterna i sin verksamhet. Kulturrådet ställer sig vidare positivt till bedömningen att minoritetspolitikens delmål språk och kultur bör ges en särskild tyngd. När det gäller språkrevitaliserande insatser spelar kulturverksamhet såsom bibliotek, litteratur, teater och musik en avgörande roll.

Samtidigt kan eller bör inte främjandet av nationella minoriteters kultur alltid kopplas till språkrevitalisering, kunskapshöjande eller andra åtgärder. Värdet i att främja samiska folkets och nationella minoriteternas kultur handlar också om att i enlighet med de nationella kulturpolitiska målen ge människor möjlighet att utveckla, utforska och leva sin kulturella identitet. En fördjupning i dessa frågor i betänkandet hade varit önskvärt.

Kulturrådets synpunkter på några av förslagen i betänkandet

4.2.2 En stärkt medvetenhet om minoritetspolitiken

4.2.3 En tydligare informationskyldighet

4.3.2 Ett förtydligande av vad det innebär att samråda

Kulturrådet ställer sig positivt till förslagen. Genom kultursamverkansmodellen har Kulturrådet i uppdrag att uppmärksamma landstingens främjande av de nationella minoriteternas kultur och kulturarv. I det arbetet har det blivit tydligt att kunskapen om minoritetspolitiken och grundskyddet på många håll är alltför låg. Om och hur landstingen samråder med minoritetsföreträdare varierar också stort. Att ta bort uttrycket ”representanter för” ur lagen skulle underlätta möjligheten till samråd i landsting där minoritetsföreningar saknas. Förslagen skulle sannolikt ha positiva effekter på Kulturrådets möjligheter att genom modellen främja nationella minoriteters kultur och kulturarv.

4.3.3 Minoritetsorganisationernas förutsättningar behöver stärkas

4.3.4 Förutsättningarna för barn och ungdomar bör beaktas särskilt

4.3.5 Statsbidrag till nationella minoritetsorganisationer

Kulturrådet har under flera år i redovisningar och budgetunderlag betonat att en framgångsrik minoritetspolitik förutsätter starka minoritetsaktörer och ställer sig positivt till förslagen om utökade ekonomiska resurser och kunskapshöjande insatser. Huruvida en fördubbling av statsbidraget är tillräckligt kan Kulturrådet inte bedöma. Förslaget som syftar till att öka barns och ungas inflytande i minoritetspolitiken ser Kulturrådet som välkommet.

4.4.1 Hur statsbidraget får användas

Kulturrådet delar utredningens bedömning att det är i linje med syftet med minoritetslagen att statsbidraget används för arrangemang eller språkprojekt som ordnas i samarbete med minoritetsföreningar. Kulturrådet vill ändå påtala risken för en inlåsningsmekanism när dessa medel används för nationella minoriteters kulturverksamhet, istället för kommunens ordinarie kulturmedel. Det är viktigt att kommunerna snarare ser på dessa statsbidrag som ett komplement till ordinarie kulturmedel.

10.2.2 Språkcentrum eller liknande insatser bör övervägas även för de andra minoritetsspråken

Kulturrådet ställer sig positivt till förslaget men anser inte att medlen för ändamålet bör tas från anslag 3:1, vilket ligger inom ramen för politiken för litteratur, läsande och språk. Nationella minoriteters språk och kultur är en integrerad fråga inom Kulturrådets bidrag och främjande arbete för litteratur och läsfrämjande. Anslaget ger möjligheter att stödja både läsfrämjande insatser, tidskrifter och litteraturutgivning på minoritetsspråken.

- 2017 beviljades sju tidskrifter bidrag, och 16 projekt beviljades stöd för planerad utgivning (av 20 sökande). Alla som får stöd för planerad utgivning får distributionsstöd – och sprids därmed till biblioteken.
- Allt material (som delas ut till föräldrar) inom Kulturrådets satsning Bokstart översätts till minoritetsspråken.
- Barn- och ungdomsböcker på minoritetsspråk är integrerade i Kulturrådets barn- och ungdomsbokskatalog (400 000 exemplar som sprids till skolor och bibliotek) – infotext om böckerna finns på svenska för att underlätta för bibliotekarierna och lärare att hitta litteratur på nationella minoritetsspråk (och andra språk).
- I Kulturrådets handlingsprogram för läsfrämjande är nationella minoriteter en prioriterad målgrupp.
- Inom litteraturfrämjande stödjer vi flera litterära evenemang med bäring på nationella minoriteters kultur, t.ex. samisk litteraturfestival i Jokkmokk.

11.3.3 Ökad medvetenhet inom folkbildningen

Kulturrådet ställer sig positivt till förslaget. Det inkommer regelbundet ansökningar som snarare hör hemma inom folkbildningen till bidragen till nationella minoriteters kulturverksamhet. Kulturrådets bild är att folkbildningen behöver bli bättre på att inkludera nationella minoriteter i sin verksamhet.

11.4.4 Vikten av förebilder och synlighet inom kulturen

Kulturrådet ställer sig positivt till förslaget även om det krävs en fördjupning kring vilka andra kulturmyndigheter och -institutioner som bör ha minoritetsfrågan inkluderade i sina uppdrag. Sådana uppdrag bör också handla om mer än att synliggöra. Man behöver tydligt ha med aspekten att främja nationella minoriteters möjlighet att behålla och utveckla sin kultur. Frågorna går hand i hand och många gånger bör insatser och uppdrag handla om att som kulturmyndighet samverka med en minoritetsaktör och stärka dennes möjlighet att utvecklas. Även här vill Kulturrådet framhålla vikten av att främja kultur som mer än ett verktyg för språkrevitalisering eller synliggörande.

12.3 Bevarandeprogram för minoritetsspråken

Kulturrådet ställer sig positivt till förslaget och vill samtidigt lyfta fram att myndighetens uppdrag på det läsfrämjande området borde vara relevant att inkludera i ett sådant arbete. Exempelvis har Kulturrådet tagit fram en kunskapsöversikt om metoder och forskning på området, *Med läsning som mål*.

12.7 Behovet av institutioner

Utredningen bedömer att regeringen i det fortsatta arbetet särskilt bör uppmärksamma behovet av att bygga upp starka institutioner för de nationella minoriteternas språk och kultur. Det är otydligt vad utredningen lägger i begreppet institution. Genom Kulturrådets verksamhetsbidrag till nationella minoriteters kulturverksamhet stödjer myndigheten driften av ett antal teatrar, bibliotek och kulturhus. Därtill kan läggas Judiska museet, Ájtte och Giron Sámi Teáhter som

erhåller statliga kulturmedel från Kulturdepartementet respektive Sametinget. Dessa verksamheter är centrala för respektive nationell minoritets kulturella infrastruktur och här behövs en stabil struktur och finansiering. Flera av dessa verksamheter skulle säkert gynnas av att ges statligt finansierade uppdrag, för att säkerställa ett långsiktigt engagemang från det offentliga.

Det finns också behov av ytterligare teatrar, kulturhus och liknande för de språk och minoriteter där det i dag saknas sådana. Frågan om hur nya verksamheter ska etableras är av stor vikt. För att säkerställa en egenmakt och långsiktighet menar Kulturrådet att nya verksamheter bör byggas underifrån.

I vissa fall kan också riktade uppdrag till befintliga kulturinstitutioner att etablera verksamhet i samverkan med minoritetsaktörer, exempelvis inom biblioteksområdet, vara en väg framåt. Det är en intressant och viktig frågeställning som kräver fördjupning.

Handläggningen av ärendet

Detta beslut har fattats av Kulturrådets generaldirektör Staffan Forssell efter föredragning av handläggare Mårten Lempert. I beredningen av ärendet har även enhetschef Magnus Boström, enhetschef Lotta Brilioth Biörnstad, biträdande enhetschef Jelena Jesic samt verksamhetsstrateg Signe Westin deltagit.

På Kulturrådets vägnar

Staffan Forssell

Mårten Lempert
